

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om ett positivt kreditupplysningsregister och 13 § i lagen om ett bostadsdatasystem och om upphävande av 22 § 2 mom. 12 punkten i lagen om ett positivt kreditupplysningsregister

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om ett positivt kreditupplysningsregister och 13 § i lagen om ett bostadsdatasystem och om upphävande av 22 § 2 mom. 12 punkten i lagen om ett positivt kreditupplysningsregister (RP 43/2025 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för utlåtande till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Virpi Koivu, justitieministeriet
- projektchef Arto Leinonen, finansministeriet
- chefsjurist Sanna Atrila, Finansinspektionen
- operativ ansvarig Virpi Korhonen, Skatteförvaltningen
- direktör Minna Backman, Garantistiftelsen sr
- expert Santeri Suominen, Finlands näringsliv rf
- chefsjurist Antti Laitila, Finanssiala ry
- professor (emerita) Tuula Linna.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- dataombudsmannens byrå
- Utsökningsverket
- Konsumentförbundet rf
- Finlands Fastighetsförbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionens bakgrund och syften

Det positiva kreditupplysningsregistret togs i bruk våren 2024 i fråga om konsumentkrediter. Det positiva kreditupplysningsregistret upprätthålls av Skatteförvaltningens Inkomstregisterenhet. Syftet med registret är att förebygga överskuldsättning genom att skapa ett bättre kunskapsunderlag för kreditgivarna för att bedöma en fysisk persons kreditvärdighet. Avsikten är också att ge myndigheterna heltäckande information för uppföljning och tillsyn över den finansiella stabiliteten och kreditmarknaden.

I det positiva kreditupplysningsregistret registreras för närvarande konsumentkrediter som hänförs till bostadsegendom, men inte uppgifter om aktiegruppsspecifika kreditansvar i husbolagslån. I fråga om dem är kreditgivarna vid bedömningen av kreditvärdigheten närmast beroende av den utredning som kreditsökanden lämnar själv.

Redan vid beredningen av inrättandet av det positiva kreditupplysningsregistret visste man att avsikten var att utveckla Lantmäteriverkets bostadsdatasystem så att uppgifterna om enskilda aktieägars kreditansvar i husbolagslån senare skulle kunna överföras till det positiva kreditupplysningsregistret. Men då hade utvecklingen av bostadsdatasystemet ännu inte nått en fas där det skulle ha varit möjligt.

Vid behandlingen av propositionen om inrättandet av ett positivt kreditupplysningsregister (RP 22/2022 rd) understödde lagutskottet inrättandet av det nya registret och ansåg att det var ett viktigt ytterligare sätt att bekämpa överskuldsättning (se LaUU 20/2022 rd, s. 2). Utskottet påskyndade dock införandet av uppgifter som gäller enskilda aktieägars kreditansvar i husbolagslån i det nya registret, eftersom husbolagslånen ansågs utgöra en betydande andel av hushållens totala skulder (se LaUU 20/2022 rd, s. 9).

I den aktuella propositionen föreslås det att lagen om ett positivt kreditupplysningsregister (739/2022) och lagen om ett bostadsdatasystem (1328/2018) ändras så att det blir möjligt att överföra uppgifter om enskilda aktieägars kreditansvar i husbolagslån från bostadsdatasystemet till det positiva kreditupplysningsregistret.

Det framgår av propositionen att skulder som hänförs till boende fortfarande utgör en betydande andel av hushållens krediter. I slutet av 2023 var cirka 62 procent av hushållens totala skulder bostadslån och 13 procent bostadssammanslutningslån som hushållen måste betala (se RP, s. 4). Formellt sett är husbolagslån bostadsaktiebolagens skulder, men i de flesta fall återbetalas de på så sätt att medlen samlas in av aktieägarna i form av kapitalvederlag. Husbolagslånen används inte bara för att finansiera ombyggnader utan också nybyggen, och de används i allt större utsträckning som ett sätt att finansiera handeln med nya bostäder i stället för personliga lån. Då kan köparen betala den aktiegruppsspecifika kreditandelen månatligen med kapitalvederlag och ta ett personligt bostadslån som är mindre. En mycket stor andel (till och med 70—80 procent) av bostadens skuldfria pris kan finansieras med husbolagslån.

Utlåtande LaUU 6/2025 rd

Utifrån det som sägs ovan, inkommen utredning och med tanke på bekämpningen av överskuld-sättning anser lagutskottet att förslaget om att i det positiva kreditupplysningsregistret införa uppgifter om enskilda aktieägares kreditansvar i husbolagslån är viktigt och välkommet. Att data-innehållet blir mer omfattande förbättrar kreditgivarens möjligheter att tillförlitligt bedöma kreditvärdigheten hos den som ansöker om kredit. Dessutom hjälper det fysiska personer att inse att husbolagslån belastar deras kreditvärdighet, även om de betalar dem i form av kapitalvederlag. Ändringen främjar således fysiska personers möjligheter att utnyttja det positiva kreditupplysningsregistret som hjälpmedel vid planeringen och hanteringen av den egna ekonomin. Den föreslagna ändringen är positiv också med tanke på likabehandlingen av hushåll med bostadslån, eftersom uppgifterna i det positiva kreditupplysningsregistret i fortsättningen inte längre är beroende av hur en fysisk person har beslutat finansiera sin andel av husbolagets lån.

Datainnehåll

I propositionen föreslås det att endast sådana uppgifter överförs från bostadsdatasystemet till det positiva kreditupplysningsregistret som kan anses behövliga med tanke på ändamålet med kreditupplysningsregistret. Alla uppgifter som registreras i det positiva kreditupplysningsregistret, såsom företags- och organisationsnummer, identifikation av aktielägenhet eller annat besittningsobjekt eller bolagets hemort, lämnas dock inte ut till kreditgivarna genom kreditupplysningsrapporten. Lagutskottet välkomnar den föreslagna lösningen med tanke på registrets användningsändamål, principen om uppgiftsminimering enligt EU:s allmänna dataskyddsförordning och den registrerades rättsskydd.

Sakkunniga diskuterade de uppgifter som ska registreras i bostadsdatasystemet och överföras därifrån till det positiva kreditupplysningsregistret och framförde att alla krediter som husbolagen tar ut inte omfattas av anmälningsskyldigheten i fråga om bostadsdatasystemet trots att de fördelas på delägarna i bostadsaktiebolaget.

Bestämmelser om vilka uppgifter som ska registreras i bostadsdatasystemet finns i 13 a § i lagen om ett bostadsdatasystem. Enligt förarbetena (RP 168/2022 rd) skulle man i paragrafen föreskriva

"om de uppgifter som för förändret av det positiva kreditupplysningsregistret bör inkluderas i bostadsdatasystemet. Dessa uppgifter är det totala kapitalet av den kredit som bolaget lyft, datum då kreditavtalet om krediten ingåtts samt uppgift om huruvida krediten är avsedd för nybyggnad eller för grundläggande förbättring av bolaget, uppgift om huruvida bolaget svarar för krediten i dess helhet (underhållslån) eller om ansvaret för krediten i bolaget fördelas på besittningsobjekten (delägarlån). Uppgifter om underhållslån behöver inte inkluderas i det positiva kreditupplysningsregistret, vilket betyder att förvaltaren av det positiva kreditupplysningsregistret inte har den rätt som avses i lagen om ett bostadsdatasystem att få detaljerade uppgifter om lån. Uppgifter om dessa lån lämnas således inte ut från bostadsdatasystemet. Uppgifterna ska ändå förvaras i bostadsdatasystemet, så att man vid en senare tidpunkt kan verifiera att uppgifterna har lämnats från bostadsdatasystemet till det positiva kreditupplysningsregistret enligt bolagets anmälan. Betydelsen av de bolagslån som bolagen lyft i handlingsmodellen är att man kan försäkra sig om att alla bolagslån behandlas och att de uppgifter som lämnas till det positiva kreditupplysningsregistret är korrekta. Fortlöpande "limitkrediter" som tas för bolagets fortlöpande förvaltning

Utlåtande LaUU 6/2025 rd

och underhåll är inte till sin karaktär sådana krediter som kreditinstituten ska lämna uppgifter om till bostadsdatasystemet. Som krediter som ska anmälas specificeras därför i lagrummet de krediter som bolaget upptar för nybyggnad eller ombyggnad."

I den aktuella propositionen föreslås inga ändringar i 13 a § i lagen om ett bostadsdatasystem. I den föreslagna 13 a § i lagen om ett positivt kreditupplysningsregister preciseras dock vilka uppgifter som överförs från bostadsdatasystemet till det positiva kreditupplysningsregistret. I det inledande stycket i paragrafen begränsas överföringen av uppgifter till att gälla endast sådana aktiegrupper, dvs. aktielägenheter, på vilka bolaget enligt bostadsdatasystemet har fördelat kredit (se även RP, s. 25—26).

Enligt uppgift från justitieministeriet är avsikten att till det positiva kreditupplysningsregistret överföra de uppgifter om enskilda aktieägars kreditansvar som preciseras i den föreslagna bestämmelsen alltid när det är fråga om ett lån som husbolaget upptar och som fördelas på innehavarna av besittningsobjektet. Det är således fråga om situationer där betalningen sker i form av kapitalvederlag som fördelas på aktiegrupperna. Uppgiften överförs dessutom endast i fråga om de delägare som inte har återbetalat sin kreditandel i sin helhet, utan betalar kapitalvederlag. Enligt justitieministeriet är det således inte av betydelse för överföringen av uppgifter för vilket ändamål husbolaget har upptagit lånet, utan det avgörande kriteriet är det eventuella kapitalvederlaget.

Eftersom uppgifter om husbolagens krediter överförs till det positiva kreditupplysningsregistret från bostadsdatasystemet, är det enligt lagutskottet väsentligt att bostadsdatasystemet innehåller de uppgifter som behövs för att upprätthålla det positiva kreditupplysningsregistret och för att syftet med registret ska uppnås. Väsentliga i ljuset av det som sägs ovan är uppgifter om de husbolagslån som har fördelats på delägarna i form av kapitalvederlag. Lagutskottet föreslår att ekonomiutskottet ytterligare bedömer om den nuvarande regleringen i lagen om ett bostadsdatasystem med hänsyn till formuleringarna i förarbetena är tillräckligt tydlig för att genomföra det som sägs ovan eller om regleringen bör preciseras.

När det gäller omfattningen av det positiva kreditupplysningsregistret noterar lagutskottet att överföringen av uppgifter från bostadsdatasystemet endast gäller de aktiegrupper som är förenade med en elektronisk anteckning om ägaren. Enligt uppgift överförs uppgifterna till det positiva kreditupplysningsregistret i takt med att aktiebrev digitaliseras och bostadsdatasystemets täckning utvidgas.

Det bör också noteras att man i det positiva kreditupplysningsregistret börjar registrera uppgifter som uppdateras i olika takt. Bakgrunden till detta är att till skillnad från de uppgifter om amorteringar på konsument- och bostadskrediter som i regel uppdateras i det positiva kreditupplysningsregistret i realtid, uppdateras uppgifterna i bostadsdatasystemet långsammare. Det beror i sin tur på att bostadsaktiebolagen enligt 17 a § i lagen om ett bostadsdatasystem ska uppdatera uppgifterna minst en gång om året efter bolagsstämman och till exempel när aktiegruppens ägare gör en betalning som avviker från betalningsprogrammet.

Lagutskottet påpekar att uppgifterna uppdateras med fördröjning vid byte av ägande av bostadsaktier. Enligt utredning till utskottet kan uppgiften om att kreditansvaret för en aktieägars hus-

Utlåtande LaUU 6/2025 rd

bolagslån har upphört inkomma till det positiva kreditupplysningsregistret med en fördröjning på till och med flera månader. Det beror på att när ägaren av aktielägenheten byts ut raderas uppgifterna ur överlåtarens uppgifter i bostadsdatasystemet först när mottagaren av överlåtelsen har ansökt om registrering av sitt innehav, och ansökan har behandlats och avgjorts vid Lantmäteriverket. För närvarande är handläggningstiden för ansökningar enligt uppgift i genomsnitt två månader från anhängiggörandet.

Fördröjningen kan ha betydelse till exempel i en situation där en fysisk person behöver ansöka om personlig kredit, men de kreditansvar som han eller hon blir av med i och med försäljningen av bostadsaktierna ännu inte har raderats i det positiva kreditupplysningsregistret. Bolagslåneanderna belastar således potentiellt den registrerades kreditvärdighet så länge de syns i det positiva kreditupplysningsregistret.

Lagutskottet anser att det med tanke på en fysisk persons rättsskydd är en central fråga hur dröjsmål med uppdateringen av uppgifter om honom eller henne påverkar bedömningen av hans eller hennes kreditvärdighet. Enligt utskottet är det viktigt att man lyckas minimera konsekvenserna av fördröjningarna.

Mot bakgrund av det som sägs ovan föreslår lagutskottet att ekonomiutskottet ytterligare bedömer om den föreslagna regleringen bör ses över för att minska riskerna till följd av dröjsmål med utplåning av uppgifter. Som lösning till detta föreslogs det vid lagutskottets sakkunnigutfrågning till exempel att Lantmäteriverket, när ett ärende som gäller registrering av ägande anhängiggörs, utan dröjsmål ska förmedla ett meddelande till det positiva kreditupplysningsregistret om att ärendet har anhängiggjorts, och att meddelandet också ska registreras i det positiva kreditupplysningsregistret. Uppgiften om att ett ärende som gäller registrering av ägande har anhängiggjorts ska vid sidan av andra uppgifter lämnas vidare till kreditgivarna genom en kreditupplysningsrapport. På basis av informationen ska kreditgivaren få veta att husbolagslånet håller på att övertas från personen i fråga och utifrån den erhållna informationen kunna be om ytterligare information av den som ansöker om kredit.

Under sakkunnigutfrågningen aktualiserades också frågan om huruvida kreditgivaren i lag bör åläggas en skyldighet att kontrollera uppgifterna till exempel när det har gått mer än tre månader från uppdateringen av uppgifterna om skuldandelen som gäller en aktiegrupp. Av propositionsmotiven (RP 43/2025 rd, s. 31) framgår det att ifall uppgiften om kreditansvarets belopp inte är aktuell, gör uppgiften om tidpunkten för uppdateringen det möjligt för kreditgivaren att vid behov kontrollera det aktuella beloppet av kreditansvaret med creditsökanden eller gäldenären. Därtill konstateras det i motiveringen att kreditgivaren också bör se till att göra det för att iakttä god kreditupplysningssed.

Lagutskottet anser dock att det i detta sammanhang varken är nödvändigt eller ändamålsenligt att till lagen om ett positivt kreditupplysningsregister foga en bestämmelse om en skyldighet att kontrollera en enskild uppgiftskategori som kopplas till tidpunkten för uppdateringen av uppgifterna. Av annan lagstiftning följer det redan skyldigheter att kontrollera uppgifternas riktighet (bl.a. 5 § i kreditupplysningslagen, artikel 5.1 d i den allmänna dataskyddsförordningen, 7 kap. 14 § 2 mom. samt 7 a kap. 11 § 1 och 2 mom. i konsumentskyddslagen). Om det finns behov att se

Utlåtande LaUU 6/2025 rd

över den gällande regleringen, är det ändamålsenligt att fundera på dem i något annat sammanhang.

Avslutningsvis

Lagutskottet anser att det med tanke på förebyggandet av överskuldsättning är väsentligt att kreditgivarna när de överväger beviljande av kredit noggrant kontrollerar och bedömer kreditsökandens kreditvärdighet och möjligheter att klara av att återbetala krediten. Utskottet betonar vikten av att man vid bedömningen av kreditsökandens kreditvärdighet för att få en helhetsbild beaktar inte bara uppgifterna i det positiva kreditupplysningsregistret utan också de negativa kreditupplysningarna, dvs. uppgifterna om betalningsanmärkningar, i de privata kreditupplysningsregistren.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottet föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 18.6.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Eva Biaudet sv
medlem Elisa Gebhard sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Aleksi Jäntti saml
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.